

Računovodstveni aspekti izglasavanja i isplate dividendi

mr. sc. Stjepan Kolačević, mr. sc. Baldo Hreljac

Autori članka daju prikaz računovodstvenog aspekta izglasavanja i isplate dividendi kod dioničkog društva.

1. Uvod

Pojam dionice i pojam dividende usko su povezani. Financijski gledano dionica je vlasnički vrijednosni papir, tj. idealan udio u vlasništvu dioničkog društva izdavatelja dionica. Dvije su glavne vrste dionica: redovne i povlaštene dionice koje se razlikuju prema pravima koja imatelj (vlasnik) dionica stječe njihovom kupnjom. Jedno od osnovnih svojstava dionice je da donosi dividendu, što znači izglasavanje i isplatu dijela dobiti dioničkog društva razmjerno vlasničkim udjelima pojedinih dioničara u dioničkoj glavnici dioničkog društva.

Dividende, dakle, predstavljaju dio dobiti koji se raspodjeljuje na dioničare kao povrat na njihovo ulaganje u dionice dioničkog društva, a izglasavaju se iz neto dobiti ili zadržane dobiti nakon odobrenja skupštine dioničara, te predstavljaju kratkoročnu obvezu dioničkog društva.

Dividende se mogu izdavati u slijedećim oblicima: u novcu (novčane dividende), u dionicama (dividendne dionice), te u drugoj (materijalnoj i nematerijalnoj) imovini (nenovčane dividende).

Kako je financijska osnova isplate dividendi novac na žiro računu i drugim računima poduzeća, dionička društva mogu izglasati dividende, a da ih pritom zbog svojih financijskih poteškoća ne mogu isplatiti ili ih mogu isplatiti s odgodom, u kojem slučaju se mogu izdati certifikati s počekom koji će se dioničarima isplatiti s obračunatim kamatama.

2. Dividende: pojam i značenje

MSFI 9 definira dividende kao raspodjelu dobiti imateljima vlasničkih instrumenata razmjerno njihovim udjelima u pojedinoj kategoriji kapitala.¹

Pozitivan poslovni rezultat koji se ogleda u neto dobiti implicira da je stvorena vrijednost, te poduzeće mora odlučiti koliko će od te vrijednosti podijeliti vlasnicima (dioničarima), a koliko zadržati ili ponovno uložiti u poslovanje. Dakle, dividenda predstavlja dio dobiti

koji se raspodjeljuje vlasnicima dionica (dioničarima), pri čemu se može raditi o distribuciji novčanih i nenovčanih dividendi. Novčane dividende se isplaćuju u novcu, a nenovčane dividende se distribuiraju u obliku nenovčane imovine ili u obliku novih dionica (dividendne dionice).

Dividenda kao dio dobiti koji se distribuira imateljima (vlasnicima) dionica izglasava se iz dobiti ili zadržane dobiti (nakon pokrivanja svih gubitaka). Dividende se ne smiju izglasavati iz temeljnog (uplaćenog) kapitala, već isključivo iz zarađenog kapitala.²

Dividende se uobičajeno izglasavaju nakon odluke o usvajanju godišnjih financijskih izvještaja, ali se mogu izglasati i kasnije, u jednom ili više navrata što ovisi o ostvarenim poslovnim rezultatima, tržišnoj situaciji, te statutarnim odredbama pojedinog poslovnog subjekta. Nakon što se izglasaju, dividende postaju kratkoročna obveza poduzeća. Kako označavaju raspodjelu dobiti vlasnicima, a ne rashod, dividende se, stoga, ne iskazuju u računu dobiti i gubitka. Naime, definicije prihoda i rashoda isključuju prijenose vrijednosti između vlasnika i poduzeća tako da mjere samo povećanja i smanjenja vrijednosti stvorene poslovanjem. Dividende, s druge strane, jednostavno prenose vrijednost koju je generiralo poslovanje s dioničkog društva na vlasnika (dioničara) i ne odražavaju financijsku uspješnost poslovanja.

Dividende izglasane tijekom godine iskazuju se u izvještaju o promjeni kapitala (vlasničke glavnice), bilanci i u izvještaju o novčanom toku. Dividende smanjuju zadržanu dobit koja je iskazanu u bilanci. Budući da novčane dividende predstavljaju novčane odljeve, prikazuju se i kao novčani izdaci unutar novčanog toka od financijskih aktivnosti.

Da bi se dividenda mogla izglasati i isplatiti moraju biti ispunjeni određeni računovodstveni i financijski preduvjeti: ostvarena dobit u razdoblju ili postojanje zadržane dobiti iz prethodnih razdoblja, te novac na žiro računu.

1 MSFI 9, Dodatak A

2 Hladika, M., Matovina, M., Perčević, H.; Računovodstvo financijskih instrumenata, HZRFD, Zagreb, 2017., str.190.

Dividenda se izglasava u fiksnom novčanom iznosu po jednoj dionici ili u postotku od nominalne vrijednosti dionice.

Prema Zakonu o trgovačkim društvima dioničko društvo mora neto dobit ostvarenu u poslovnoj godini upotrijebiti redom za slijedeće namjene:³

- 1) za pokriće gubitka prenesenog iz ranijih godina;
- 2) za unos u zakonske rezerve;
- 3) za unos u rezerve za vlastite dionice (ako ih je društvo steklo ili ih namjerava steći); i
- 4) za unos u statutarne rezerve (ako ih društvo ima).

Nakon što se ostvarena neto dobit rasporedi za navedene namjene, dio neto dobiti (ali ne više od polovine iznosa) se može unijeti u ostale rezerve iz dobiti, s tim da se statutom mogu ovlastiti uprava i nadzorni odbor da mogu raspolagati s više od polovine tog iznosa sve dok ostale rezerve iz dobiti ne dosegnu visinu koja je jednaka polovini temeljnog kapitala društva. Dio neto dobiti glavna skupština dioničkog društva može uporabiti, osim za unos u ostale rezerve iz dobiti, i za druge namjene (primjerice, isplate zaposlenima, članovima uprave ili nadzornog odbora). Dioničari imaju pravo na podjelu dobiti, osim ako je odlukom glavne skupštine dioničkog društva određeno da se dobit ne dijeli dioničarima, već se raspoređuje u zadržanu dobit kao akumulirana dobit.⁴

Osim ako se smanjuje temeljni kapital dioničkog društva, dioničarima se ne smije isplatiti dividenda ako je u godišnjim financijskim izvještajima za posljednju poslovnu godinu neto aktiva manja od iznosa temeljnog kapitala uvećanog za iznos rezervi koje se po zakonu ili statutu ne smiju isplatiti dioničarima ili bi postala manjom zbog takve isplate. Pri tom se uzima u obzir iznos temeljnog kapitala umanjen za iznos koji nije uplaćen, ako taj neuplaćeni dio nije iskazan u aktivnoj strani bilance.

Udjeli dioničara u dobiti određuju se prema temeljnom kapitalu društva koji otpada na njihove dionice.⁵ Ako ulozi u temeljni kapital nisu uplaćeni u cjelini ili nisu uplaćeni za sve dionice u istome omjeru, dioničari sudjeluju u podjeli dobiti u omjeru onoga što su uplatili.⁶

Ako nije drugačije određeno, nove dionice sudjeluju u dobiti za cijelu poslovnu godinu u kojoj je donesena odluka o povećanju temeljnog kapitala.⁷ Odlukom o povećanju temeljnog kapitala može se odrediti da nove dionice sudjeluju u dobiti društva već i u poslovnoj godini koja istekne prije donošenja te odluke. U tom se slučaju odluka o povećanju temeljnog kapitala mora donijeti prije nego što se donese odluka o upotrebi dobiti za poslovnu godinu koja je prethodila onoj u kojoj se donosi odluka o povećanju kapitala. Odluka o upotrebi dobiti iz prethodne godine postaje valjanom tek kad se poveća temeljni kapital.⁸

Prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima maksimalan iznos koji se isplaćuje dioničarima ne smije biti veći od iznosa dobiti iskazane u godišnjim financijskim izvještajima za posljednju poslovnu godinu uvećanog za zadržanu dobit iz ranijih godina i sredstava rezervi koje se mogu koristiti za isplate dioničarima, umanjen za gubitke iz ranijih poslovnih godina, te iznose koji su po zakonu ili statutu bili uneseni u rezerve društva.⁹ Dividenda se može isplatiti dioničarima ako se tom transakcijom ne smanjuje temeljni kapital dioničkog

društva.¹⁰ Statutom se može predvidjeti da glavna skupština može donijeti odluku o isplati dobiti (isplati dividende) dioničarima u stvarima.¹¹

Prema Zakonu o računovodstvu propisano je da trgovačko društvo koje na datum bilance ima dobit raspoloživu za podjelu članovima društva sukladno odredbama Zakona o trgovačkim društvima dužno takvu dobit najprije uporabiti za unos u ostale rezerve iz dobiti za pokriće:¹²

- 1) neotpisanih troškova razvoja iskazanih u aktivni; i
- 2) dobiti koja se može pripisati sudjelujućim interesima i koja je iskazana u računu dobiti i gubitka, u iznosu koji nije primljen niti se njegova isplata može zahtijevati ako standardi financijskog izvještavanja dopuštaju ili zahtijevaju navedeni način iskazivanja troškova razvoja odnosno dobiti od sudjelujućih interesa.

3. Izglasavanje i isplata novčanih dividendi

Računovodstveno gledajući, obveza isplate dividendi nastaje na datum kada glavna skupština dioničkog društva izglasa dividendu, a odluka o izglasavanju dividende je dokument temeljem kojeg se umanjuje zadržana dobit i iskazuju obveze za dividende. Onog trenutka kada je dividenda izglasana, dužnost isplate dividendi postaje kratkoročna obveza dioničkog društva i ne može se opozvati.¹³ Na ovaj datum, vrijednost dividende koja se treba isplatiti ili raspodijeliti oduzima se od zadržane dobiti. Rok za isplatu dividende ne smije biti kasniji od 30 dana nakon dana donošenja odluke o upotrebi dobiti. Ne odredi li glavna skupština dan dospijuća tražbine, one dospijevaju istekom 30. dana od dana kada su stečene.¹⁴ Izglasavanje dividendi uvijek uključuje objavu datuma sastavljanja popisa dioničara kao i datuma isplate.¹⁵

Na datum sastavljanja popisa dioničara sastavlja se konačna lista dioničara na koje se odnosi dividenda kojoj prethodi usklađivanje evidencije dioničara u dioničkom društvu s evidencijom koju vodi središnje depozitarno tijelo kao što je to Središnje klirinško depozitarno društvo u Republici Hrvatskoj.

Datum isplate je kada se dividenda isplaćuje dioničarima, a s obzirom da se izglasavanje i isplate dividendi odvijaju na dva različita datuma, potrebno je provesti dva odvojena knjiženja u dnevniku. Ako dioničko društvo ima više od jedne emisije vlasničkog kapitala (kao što su redovne dionice i povlaštene dionice), tada može koristiti odvojene račune obveze za dividende za svaku emisiju. Na datum sastavljanja popisa dioničara nije potreban unos u dnevnik. Obveza za isplatu dividendi pojavljuje se u bilanci kao kratkoročna obveza.

Neka dionička društva evidentiraju izglasavanje dividendi tako da dužuje račun dividende umjesto računa zadržana dobit. Ako se koristi račun dividende, na kraju obračunskog razdoblja je potrebno provesti zaključna knjiženja tako da se prenese dugovni saldo s računa dividende na račun zadržane dobiti. Korištenje obje metode rezultirat će smanjenjem zadržanih dobitaka za iznos objavljenih dividendi.

3 Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23), čl. 220.

4 Zakon o trgovačkim društvima, čl. 220. st.6.

5 Zakon o trgovačkim društvima, čl. 223. st.1.

6 Zakon o trgovačkim društvima, čl. 223. st. 2.

7 Zakon o trgovačkim društvima, čl. 338. st. 1.

8 Zakon o trgovačkim društvima, čl. 338. st. 2.

9 Zakon o trgovačkim društvima, čl. 220. st. 7.

10 Zakon o trgovačkim društvima, čl. 220. st. 7.

11 Zakon o trgovačkim društvima, čl. 220. st. 9.

12 Zakon o računovodstvu, (Narodne novine br. 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, 114/22, 82/23), čl. 19. st. 14.

13 Meigs, R.F., Meigs, W.B.: Računovodstvo: Temelj poslovnog odlučivanja, Meigs, R.F., Meigs, W., Mate, Zagreb, 1999., str. 656.

14 Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine, br. od 111/93 do 114/22), čl. 223. st. 4.

15 Meigs, R.F., Meigs, W.B.(1999.), Računovodstvo: Temelj poslovnog odlučivanja, op. cit., str. 700.

Ako društvo ima i povlaštene i redovne dioničare, povlašteni dioničari imaju povlašteni status kod raspodjele dividende. Povlaštenost ne jamči povlaštenim dioničarima dividendu, već ih samo stavlja na prvo mjesto ako se dividenda isplati. Povlaštene dionice obično određuju postotak dividende ili fiksni novčani iznos.

Statutom se može ovlastiti uprava da po proteku poslovne godine iz predvidivog dijela neto dobiti isplate dioničarima predujam na ime dividende i to samo onda ako privremeni račun dobiti i gubitka za proteklu poslovnu godinu pokazuje dobit, s tim da se na ime predujma može isplatiti najviše polovina iznosa dobiti umanjenog za iznose koji se po zakonu i statutu moraju unijeti u rezerve društva uz ograničenje isplate predujma najviše do iznosa polovine prošlogodišnje dobiti.¹⁶

Isplata dividende pravnim osobama (rezidentima) se ne oporezuje. Primitak dividende se evidentira u računu dobiti i gubitka kao prihod od dividende, za koji iznos se umanjuje osnovica poreza na dobit. Sukladno, pak Zakonu po porezu na dobit, isplata dividendi koje inozemne pravne osobe (nerezidenti) ostvare u Republici Hrvatskoj oporezuju se porezom po odbitku po stopi od 10%.¹⁷

Primjer 1: – Izglasavanje i isplata novčanih dividendi dioničarima koji su pravne osobe

Neto dobit poslovne godine dioničkog društva A, d.d. za 2022. iznosi 2.000.000 EUR. Ostvarena neto dobit se prema odluci skupštine društva od 31. ožujka 2023. izdvaja u zakonske rezerve (5%), statutarne rezerve (5%) i u rezerve za vlastite dionice (5%). Za dividende je izglasano 50% neto dobiti, a ostatak neto dobiti se prenosi u zadržanu dobit. Dioničari su pravne osobe, a dividende se isplaćuju u novcu.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Za izglasavanje dividendi			
	Dobit poslovne godine	950	2.000.000	
	Zakonske rezerve	920		100.000
	Statutarne rezerve	9230		100.000
	Rezerve za otkup vlastitih dionica	921		100.000
	Obveze za dividende	2420		1.000.000
	Zadržana dobit	940		700.000
2.	Za isplatu dionica			
	Obveze za dividende	2420	1.000.000	
	Žiro račun	100		1.000.000

Raspoređivanje neto dobiti evidentira se kao smanjenje neto dobiti na kontu neto dobiti uz povećanje zakonskih, statutarne i rezervi za otkup vlastitih dionica, te povećanje obveze za dividende i zadržane dobiti, da bi se isplata dividendi evidentirala kao smanjenje novca na žiro računu uz istovremeno smanjenje obveza za dividendu.

Dividende koje se isplaćuju fizičkim osobama se prema Zakonu o porezu na dohodak smatraju dohotkom od kapitala. Porez na dohodak od kapitala po osnovu primitaka od dividendi i udjela u dobiti na temelju udjela u kapitalu od 1. siječnja 2024. se plaća po odbitku po stopi od 12%.¹⁸ Obveznik poreza na dohodak je fizička osoba prima-

telj dohotka, a obveznik obračuna poreza je isplatelj, dakle, dioničko društvo prilikom isplate dividende.¹⁹ Kod isplate dividende fizičkim osobama rezidentima drugih država bitno je utvrditi je li sklopljen ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja s tom državom. U slučaju da takav ugovor postoji, dividende koje se isplaćuju rezidentima druge države se mogu oporezivati u toj državi, a kada se dividenda isplaćuje fizičkim osobama rezidentima drugih država s kojim Republika Hrvatska nema sklopljen ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, dividenda se oporezuje sukladno stopi poreza na dohodak od kapitala od 12%.

Primjer 2: – Izglasavanje i isplata novčanih dividendi dioničarima koji su pravne i fizičke osobe

Dioničko društvo A, d.d. je na kraju 2022. ostvarilo neto dobit u iznosu od 2.000.000 EUR. Prema odluci glavne skupštine za dividende je izglasano 50% neto dobiti društva, (1.000.000 EUR) a ostatak neto dobiti se (nakon izdvajanja za rezerve) u visini od 700.000 EUR se prenosi u zadržanu dobit. Kako su dioničari ovog društva pravne i fizičke osobe, to se dividenda raspoređuje i isplaćuje pravnim i fizičkim osobama u omjeru njihovog vlasništva na dionicama (70:30).

Neto dobit koja se raspoređuje u dividende = 1.000.000 EUR
Dividende pravnim osobama (70%) = 700.000 EUR
Dividende fizičkim osobama (30%) = 300.000 EUR

Obračun poreza na dohodak od kapitala po osnovi isplate dobiti (dividende fizičkim osobama) je slijedeći:

Red. br.	Opis	Iznos (EUR)
1.	Bruto iznos dividende	300.000
2.	Porez na dohodak od kapitala (300.000 x 12%)	36.000
3.	Iznos dividende za isplatu dioničarima (fizičkim osobama) (1-2)	264.000

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Obveze za dividende pravnim osobama			
	Dobit poslovne godine	950	700.000	
	Obveze za dividende pravnim osobama	2420		700.000
2.	Obveze za dividende fizičke osobe			
	Dobit poslovne godine	950	300.000	
	Obveze za dividende prema fizičkim osobama	24201		264.000
	Obveze za porez na dohodak od kapitala po osnovi isplate dobiti	26230		36.000
3.	Prijenos dobiti u zadržanu dobit			
	Dobit poslovne godine	950	1.000.000	
	Zadržana dobit	940		1.000.000

kapitalu plaćao se po stopi od 10% uvećano za prirez ako je propisan prema prebivalištu stjecatelja dividende).

19 Fizičke osobe koje su vlasnici dionica mogu po osnovi vlasništva na dionicama ostvariti dvije vrste dohotka: dohodak od dividendi i dohodak od zarade na trgovanju dionicama. Oba se dohotka smatraju konačnim dohocima od kapitala i oporezuju se od 01.01.2024. po stopi od 12% poreza na dohodak..

16 Zakon o trgovačkim društvima, čl. 221.

17 Zakon o porezu na dobit, (Narodne novine, br. 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 21/19, 32/20, 138/20, 114/22, 114/23), čl. 31. st. 1., 4. i 7.

18 Zakon o porezu na dohodak, (Narodne novine, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22, 114/23), čl. 70. st. 19., (do 31.12.2023. porez na dohodak od kapitala po osnovi primitaka od dividendi i udjela u dobiti na temelju udjela u

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
4.	Isplata dividendi fizičkim osobama Obveze za dividende prema fizičkim osobama Žiro račun	24201 100	264.000	264.000
5.	Plaćan poreza na dohodak Obveze za porez na dohodak od kapitala po osnovi isplate dobiti Žiro račun	26230 100	36.000	36.000

4. Izglasavanje i distribucija dividendnih dionica

Ako se novčane dividende ne mogu isplatiti zbog, primjerice, problema s likvidnošću, dioničko društvo može donijeti odluku o izglasavanju postojećim dioničarima dividendnih dionica (*engl. share dividend, stock dividend*). Iako u Zakonu o trgovačkim društvima nema posebnih odredbi o dividendnim dionicama, odnosno, isplati dividendi u obliku dividendnih dionica, isplata dividendi izdavanjem dividendnih dionica se može provesti sukladno odredbama toga zakona (čl. 328-349) o povećanju temeljnog kapitala iz sredstava dioničkog društva. Naime, skupština dioničara može odlučiti da se temeljni kapital dioničkog društva može povećati pretvorbom kapitalne dobiti, rezervi i zadržane dobiti, s tim da se odluka o povećanju temeljnog kapitala može donijeti tek pošto se utvrdi račun dobiti i gubitka za poslovnu godinu koja je prethodila onoj u kojoj se donosi odluka o povećanju kapitala (zadnji godišnji račun).²⁰ Pritom se za raspodjelu dividendnih dionica (podjele dobiti) primjenjuje čl. 223 Zakona o trgovačkim društvima prema kojem se udjeli dionica u dobiti određuju prema temeljnom kapitalu dioničkog društva koji otpada na njihove dionice, s tim da ako uloži u temeljni kapital nisu uplaćeni u cjelini ili nisu uplaćeni za sve dionice u istom omjeru, dioničari sudjeluju u podjeli dobiti u omjeru onoga što su uplatili.²¹ Drugim riječima, raspodjela takvih dionica ne označava i promjenu vlasničke strukture; izglasavanjem dividendnih dionica povećava se temeljni kapital dioničkog društva, ali se vlasnička struktura ne mijenja, te je zadržana postojeća vlasnička struktura dioničkog društva. Drugim riječima, svaki dioničar će dobiti dividendne dionice u visini udjela u vlasništvu dioničkog društva, te svakom dioničaru ostaje isti postotak vlasništva koji je imao prije podjele dividendnih dionica. Dakle, dividendne dionice ne predstavljaju dividendu u uobičajenom smislu kao isplatu u novcu, već se učinak dividendnih dionica ogledava u povećanju broja dionica svakog pojedinog dioničara. Računovodstveno gledano, podjelom dividendnih dionica mijenja se samo struktura kapitala: dok se, s jedne strane povećava temeljni kapital, s druge strane se smanjuje neto dobit i/ili zadržana dobit, dakle, zarađeni kapital dioničkog društva.

Više je razloga za izglasavanje dividendnih dionica. Dodatna emisija dividendnih dionica obično rezultira smanjenjem tržišne cijene dionica što dionice čini dostupnijim za manje ulagače. Također, izglasavanjem dividendnih dionica dioničari će izbjeći plaćanje poreza na dividende, koje kao novčane dividende ulaze u dohodak fizičkih osoba kao dioničara koji podliježe oporezivanju porezom na dohodak. Ne treba smetnuti s uma i činjenicu da se dodatnom emisijom dividendnih dionica, umjesto novčane isplate dividendi, zadržana novčana sredstva mogu upotrijebiti za proširenje poslovanja.

²⁰ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 328, st. 1. i 3.

²¹ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 223, st. 1. i 2.

Primjer 3: Izglasavanje dividendnih dionica

Temeljni kapital dioničkog društva A, d.d. iznosi 3.000.000 EUR i podijeljen je na 100.000 dionica čija je nominalna vrijednost 30 EUR/dionici. Poduzeće B, d.o.o. je dioničar dioničkog društva A, d.d., te posjeduje 2.000 njegovih dionica.

Na prijedlog uprave društva, glavna skupština je 1. ožujka 2023. donijela odluku o izglasavanju dividendi u obliku dividendnih dionica i to 15% u odnosu na broj izdanih dionica. Nominalna vrijednost dividendnih dionica jednaka je nominalnoj vrijednosti izdanih dionica (30 EUR). Tržišna vrijednost dividendnih dionica jednaka je njihovoj nominalnoj vrijednosti.

Tržišna vrijednost izdanih dionica (100.000 dionica x 30 EUR/dionici) = 3.000.000 EUR
Broj dividendnih dionica (100.000 x 15%) = 15.000 dionica
Ukupni broj izdanih dionica (15.000 + 100.000) = 115.000 dionica
Tržišna vrijednost izdanih dionica nakon izdavanja dividendnih dionica (3.000.000/115.000) = 26,087 EUR/dionici

Tržišna kapitalizacija dioničkog društva „A“ d.d. prije i nakon izdavanja dividendnih dionica:

Opis	Bez dividende	10% dionička dividenda
Broj dionica	100.000	115.000
Cijena po dionici	30 EUR	26,087 EUR
Tržišna kapitalizacija	3.000.000 EUR	3.000.000 EUR

Primjer 4: Izglasavanje i raspodjela dividendnih dionica

Temeljni kapital poduzeća „A“ d.d. u iznosu od 2.000.000 EUR-a i podijeljen je na 20.000 dionica čija nominalna vrijednost iznosi 100 EUR/dionici. Po obračunu za 2022 godinu, ovo dioničko društvo iskazalo neto dobit u visini od 500.000 EUR-a, pa je glavna skupština donijela odluku o podjeli dividendnih dionica i to 10% u odnosu na broj glavnih dionica. Dioničari su pravne osobe. Tržišna vrijednost dionica na datum dodatne emisije iznosi 150 EUR/dionici. Preostali iznos neto dobiti će se nakon izglasavanja i podjele dividendnih dionica rasporediti u zadržanu dobit.

Broj dividendnih dionica = 20.000 dionica x 10% = 2.000 dionica
Tržišna vrijednost dividendnih dionica = 2.000 dionica x 150 EUR/dionici = 300.000 EUR-a
Nominalna vrijednost dividendnih dionica = 2.000 dionica x 100 EUR/dionici = 200.000 EUR-a
Premije ostvarene emisijom dividendnih dionica (kapitalne rezerve) = 100.000 EUR-a (300.000–200.000)

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Za izglasavanje dividende Dobit poslovne godine Obveze za dividende	950 2420	300.000	300.000

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
2.	Za isplatu dividendi u obliku dividendnih dionica			
	Obveze za dividende	2420	300.000	
	Temeljni kapital	9000		200.000
	Kapitalne rezerve	91		100.000
3.	Za pripisivanje neto dobiti na zadržanu dobit			
	Dobit poslovne godine	950	200.000	
	Zadržana dobit	940		200.000

Izglasavanje dividendnih dionica (300.000 EUR) knjiži se kao smanjenje dobiti tekuće godine u iznosu tržišne vrijednosti dividendnih dionica uz istovremeno povećanje obveze za dividende. Podjela dividendnih dionica evidentira se, pak, kao smanjenje obveze za dividende i povećanje temeljnog kapitala u iznosu jednakom nominalnoj vrijednosti dividendnih dionica (200.000 EUR) i povećanju kapitalnih rezervi za iznos razlike između tržišne i nominalne vrijednosti dividendnih dionica (100.000 EUR). Preostali iznos neto dobiti (200.000 EUR) se prenosi u zadržanu dobit.

5. Izglasavanje i isplata dividendi u naravi (nenovčanoj imovini)

U određenim slučajevima, dioničko društvo može odlučiti isplatiti dividendu imovinom koja nije novčana imovina. Prema Zakonu o trgovačkim društvima statutom dioničkog društva se može predvidjeti da glavna skupština može donijeti odluku o isplati dobiti dioničarima u stvarima.²² To, drugim riječima znači, da skupštine dioničkih društava kod kojih u statutu nema odgovarajuće odredbe o isplati dividende u naravi ne mogu donijeti takvu odluku. Isplata dionica u naravi, dakle, nenovčanoj imovini može uključivati gotove proizvode, trgovačku robu, predaju nekretnina ili nekog drugog oblika dugotrajne imovine. Ove vrste transakcija su rijetke iz tri razloga: 1) imovina mora biti jednako djeljiva među svim imateljima određene klase dionica, 2) treba utvrditi fer vrijednost imovine i 3) mora postojati mogućnost fizičke distribucije imovine dioničarima. Prema IFRIC-u 17- Raspodjela nenovčane imovine vlasnicima, ako subjekt svojim vlasnicima ponudi mogućnost izbora između nenovčane imovine i novca, subjekt treba procijeniti obvezu za dividende po fer vrijednosti nenovčane imovine koja se dijeli vlasnicima, a na datum namirenja obveze za dividende razliku između knjigovodstvene vrijednosti distribuirane nenovčane imovine i knjigovodstvene vrijednosti obveze za dividende treba priznati u računu dobiti i gubitka.²³ Isto tako, treba voditi računa o pojavnim oblicima nenovčane imovine kako bi se pravilno odredili porezni učinci tih transakcija. Naime, kod dioničkog društva koje isplaćuje dividende u naravi, isporučena imovina obračunava se po tržišnim cijenama s uključenim porezom na dodanu vrijednost, s tim da je obveznik poreza na dodanu vrijednost isporučitelj imovine. Ako se, pak, dividenda isplaćuje prijenosom nekretnina koje podliježu obvezi poreza na promet nekretnina porezni obveznik je stjecatelj nekretnine.

Primjer 5: – Izglasavanje i distribucija dividendi u materijalnoj imovini

Prema odluci glavne skupštine poduzeća „B“ d.d. izglasana je dividenda u obliku materijalne imovine (zaliha gotovih proizvoda). Saldo na kontu zadržane dobiti na datum izglasavanja dividende iznosi

²² Zakon o trgovačkim društvima, čl. 220. st. 9.

²³ IFRIC Tumačenje 17, t. 12-14

4.000.000 EUR. Dioničarima su distribuirani gotovi proizvodi čija je tržišna vrijednost na datum distribucije 800.000 EUR.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Za izglasavanje dividendi			
	Zadržana dobit	940	800.000	
	Obveze za dividende	2420		800.000
2.	Za isplatu dionica u materijalnoj imovini			
	Obveze za dividende	2420	800.000	
	Zalihe gotovih proizvoda	6300		640.000
	Obveze za PDV*	2600		160.000

* Preračunata stopa PDV-a = $(100 \times 25) / (100 + 25) = 20\%$

Dakle, ako se dividende izglasaju u obliku materijalne imovine, u ovom slučaju, zaliha gotovih proizvoda, utvrđuje se obveza za PDV u tržišnoj vrijednosti gotovih proizvoda pomoću preračunate stope PDV-a. Naime, distribucija proizvoda kao dividendi predstavlja isporuku dobara, pa subjekt koji izglasava ovakve dividende ima obvezu za PDV.

6. Računovodstveno praćenje dividendi na povlaštene dionice

Dionički kapital dioničkog društva se osim izdavanjem i prodajom redovnih (običnih dionica), formira i izdavanjem povlaštenih (preferencijalnih, prioritetnih) dionica. To su dionice koje se izdaju na ime.

Povlaštene dionice osiguravaju njihovim imateljima fiksni prinos (dobitak) u visini fiksne dividende koja je unaprijed ugovorena (za razliku od redovnih dionica koje imateljima nose varijabilan prinos (promjenjivu dividendu).²⁴ Također, za razliku od redovnih dionica imaju ugrađeno pravo prvenstva pri isplati dividende, što znači da se isplata dividendi redovnim dioničarima ne može izvršiti prije isplate dividendi povlaštenim dioničarima. Povlaštene dionice mogu biti kumulativne.²⁵ Prema Zakonu o trgovačkim društvima kumulativne povlaštene dionice daju imateljima tih dionica pravo naplate kumulativnih neisplaćenih dividendi prije isplate dividendi imateljima redovnih dionica.²⁶ Imateljima kumulativnih povlaštenih dionica dividenda se obračunava i u razdobljima za koja dividende nisu izglasane, s tim da tako obračunane dividende ne predstavljaju financijsku obvezu dioničkog društva do trenutka njihovog izglasavanja. Ako se dividende imateljima povlaštenih kumulativnih dionica ne izglasaju, tada se iznos obračunane dividende iskazuje u bilješkama uz financijske izvještaje, ili se može voditi kao izvanbilančna evidencija. Međutim, nakon njihovog izglasavanja kumulirane dividende postaju financijska obveza dioničkog društva u toj godini:

Prilikom isplate dividende na povlaštene kumulativne dionice, imateljima tih dionica treba isplatiti kako izostale (nepodmirene) dividende iz ranijih razdoblja tako i dividende tekućeg obračunskog razdoblja, dok imateljima redovnih dionica treba isplatiti dividende tekućeg obračunskog razdoblja.

²⁴ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 167.

²⁵ Čak i na povlaštene dionice, dividende su zajamčene samo na kumulativne povlaštene dionice. To su povlaštene dionice koje akumuliraju isplate dividendi tijekom vremena ako nisu isplaćene tijekom obećanog vremena, generirajući nešto što se zove zaostale dividende (engl. dividend in arrears). Na nekumulativnim povlaštenim dionicama, ove zaostale dividende ispadaju iz obveza za dividende ako nisu izglasane. (Taillard, M.: Corporate Finance, John Wiley&Sons, Inc., Hoboken, N. Jersey, 2022. str. 249.)

²⁶ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 167. st. 5.

Povlaštene dionice se mogu izdati bez prava glasa, a ukupan iznos temeljnog kapitala koji se odnosi na takve dionice, prema Zakonu o trgovačkim društvima ne smije prijeći polovinu iznosa temeljnog kapitala društva.²⁷

Jedna od karakteristika povlaštenih dionica je i da imatelju daju pravo prvenstva pri isplati ostatka likvidacijske, odnosno stečajne mase.²⁸ Naime, u slučaju likvidacije potraživanja imatelja povlaštenih dionica na imovinu se isplaćuju prije nego potraživanja imatelja redovnih dionica.

S druge strane, pak, zbog prihvatanja nižeg rizika, dioničari s povlaštenim dionicama općenito primaju niže stopa povrata od redovnih dioničara jer u odnosu na njih prihvaćaju niži rizik. Povlašteni dioničari su, za razliku od redovnih dioničara (osim onih koji posjeduju participativne povlaštene dionice), ograničeni iznosom dividendi koje mogu dobiti. Dobro poslovanje dioničkog društva omogućuje, naime, isplatu samo ugovorene dividende, dok je sva preostala zagrada namijenjena imateljima redovnih dionica.

Primjer 6: Izdavanje povlaštenih kumulativnih dionica

Na datum 1. lipnja 2021. dioničko društvo A, d.d. je izdalo 5.000 povlaštenih, 7% kumulativnih dionica na ime čija nominalna vrijednost je iznosila 100 EUR/dionici. Ove dionice su prodane po tržišnoj cijeni od 120 EUR/dionici (dakle, po cijeni većoj od nominalne vrijednosti). Faktura za posredovanje u izdavanju dionica iznosila je 2.500 EUR

Poslovni događaji:

- 1) Izdavanje 5.000 povlaštenih dionica (izvanbilančna evidencija)
- 2) Uplata dionica po cijeni iznad nominalne vrijednosti
- 3) Račun brokera
- 4) Plaćanje računa brokeru
- 5) Zatvaranje izvanbilančne evidencije

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Za emisiju povlaštenih dionica			
	Aktivna izvanbilančna evidencija-vrijednosni papiri za prodaju	993	500.000	
	Pasivna izvanbilančna evidencija-emisijska vrijednost dionica	998		500.000
2.	Za prodaju povlaštenih dionica uz premiju			
	Žiro račun	100	600.000	
	Temeljnim kapital-uplaćene povlaštene dionice	9102		500.000
	Kapitalne rezerve-povlaštene dionice	9112		100.000
3.	Za transakcijske troškove usluga posredovanja pri prodaji povlaštenih dionica			
	Usluge posredovanja pri prodaji na domaćem tržištu	419	2.500	
	Dobavljači u zemlji	221		2.500
4.	Za plaćanje transakcijskih troškova			
	Dobavljači u zemlji	221	2.500	
	Žiro račun	100		2.500
5.	Za zatvaranje izvanbilančne evidencije			
	Pasivna izvanbilančna evidencija-emisijska vrijednost dionica	998	500.000	
	Aktivna izvanbilančna evidencija-vrijednosni papiri za prodaju	993		500.000

Primjer 7: – Kalkulacija dividendi na povlaštene kumulativne dionice

Pod pretpostavkom da dioničko društvo „A“ d.d. iz primjera br. 6 nije izglasalo dividende za 2021. i 2022. godinu, treba sastaviti kalkulaciju iznosa dividendi koji će se isplatiti imateljima povlaštenih dionica zajedno s izglasanim povlaštenim dividendama za 2023. godinu po obračunu na datum 31. prosinca 2023. Dividende na kumulativne povlaštene dionice se izračunavaju na slijedeći način:

$$\text{Dividende} = \text{broj povlaštenih dionica} \times \text{nominalna vrijednost po dionica} \times \text{postotak od nominalne vrijednosti}$$

Kalkulacija nepodmirenih povlaštenih kumulativnih dividendi bit će slijedeća:

Opis	Iznos u eurima
Nepodmirene (neisplaćene) dividende za 2021. i 2022. (35.000 EUR x 2)	70.000
Dividende za 2023. godinu	35.000
Ukupna obveza za isplatu imateljima povlaštenih dionica	105.000

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Za izglasavanje dividendi			
	Zadržana dobit	940	105.000	
	Obveze za dividende	2420		105.000
2.	Za isplatu dionica u materijalnoj imovini			
	Obveze za dividende	2420	105.000	
	Žiro račun	100		105.000

Povlašteni dioničari će imati, dakle, pravo na ukupnu povlaštenu dividendu od 105.000 EUR.

Pojam nekumulativnih povlaštenih dionica, pak, označava vrstu povlaštenih dionica kod kojih se dioničarima ne isplaćuju neisplaćene ili zaostale dividende. Drugim riječima, dividenda koja se ne isplaćuje redovno, se ne može isplatiti ni kao zaostala kumulativna dividenda u narednim godinama.

Kumulativne povlaštene dionice mogu biti participativne i neparticipativne. Prema Zakonu o trgovačkim društvima, imatelji participativnih povlaštenih dionica imaju pored prava na određenu dividendu i pravo naplatiti i dividendu koja pripada imateljima redovnih dionica.²⁹ Dok neparticipativne povlaštene dionice karakterizira fiksni postotak od nominalne vrijednosti po povlaštenoj dionici ili fiksni iznos dividendi po povlaštenoj dionici, kod participativnih povlaštenih dionica povlaštenim se dioničarima isplaćuju dividende u većem iznosu od fiksno utvrđenog postotka od nominalne vrijednosti povlaštene dionice ili fiksnog iznosa po povlaštenoj dionici. Ta participacija može biti potpuna ili djelomična, kod potpune participacije imatelji povlaštenih dionica sudjeluju u cijelom iznosu neto dobiti raspoređenom na dividende kao i redovni dioničari, dok je kod djelomične participacije taj iznos ograničen.

²⁷ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 169.

²⁸ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 167.

²⁹ Zakon o trgovačkim društvima, čl. 167. st. 6.

7. Raspoređivanje dividendi između imatelja redovnih i povlaštenih dionica

Kao što je već rečeno, povlaštene dionice imaju prednost kod isplate dividendi u odnosu na redovne dionice. Imateljima kumulativnih povlaštenih dionica moraju se isplatiti sve neisplaćene dividende iz prethodnih godina i njihova dividenda za tekuću godinu prije nego što se dividenda isplati redovnim dioničarima.

Primjer 8: – Alokacija novčanih dividendi između povlaštenih i redovnih dionica

Dioničko društvo „A“ d.d. je na datum 31. prosinca 2023. imalo 1.000 izdanih povlaštenih, 8% kumulativnih dionica čija nominalna vrijednost iznosi 100 EUR/dionici, te 50.000 izdanih redovnih dionica čija nominalna vrijednost iznosi 10 EUR/dionici. S obzirom da dividenda po dionici za povlaštene dionice iznosi 8 EUR-a (1.000 dionica x 8 %), potrebni godišnji iznos za povlaštene dionice iznosi 8.000 EUR-a (1.000 dionica x 8 EUR-a). Pod pretpostavkom da je na datum 31. prosinca 2023. izglasana novčana dividenda od 6.000 EUR, cijeli iznos namijenjen za dividende će biti raspodijeljen povlaštenim dioničarima, dok će se preostali iznos od 2.000 EUR-a tretirati kao nepodmirena, zaostala dividenda s prioritetom isplate kod slijedećeg izglasavanja dividendi.

Knjiženje 31.12.2022.:

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Za izglasavanje 6 EUR po dionici novčane dividende povlaštenim dioničarima			
	Zadržana dobit	940	6.000	
	Obveze za dividende	2420		6.000

Na datum 31. prosinca 2023., poduzeće A, d.d. je izglasalo novčanu dividendu od 50.000 EUR, pa će alokacija dividende na redovne i povlaštene dionice biti kako slijedi:

Opis	Iznos u eurima	
Ukupna dividenda		50.000
Alocirano na povlaštene dionice:		
Zaostale dividende iz 2022. (1.000 x 2 EUR/dionici)	2.000	
Dividende za 2023. (1.000 x 8 EUR)	8.000	10.000
Preostali iznos raspoređen na redovne dionice		40.000

Knjiženje 31.12.2023.:

Red. br.	Opis	Račun	Iznos	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Za izglasane novčane dividende: 10.000 na povlaštene dionice i 40.000 EUR na redovne dionice			
	Zadržana dobit	940	50.000	
	Obveze za dividende	2420		50.000

Kada bi, pak, povlaštene dionice bile nekumulativne, povlaštene dioničari bi na datum njihovog izglasavanja 31. prosinca 2023. ostvarili dividendu u ukupnom iznosu od 8.000 EUR (a ne 10.000 EUR), dok bi na redovne dioničare otpala dividenda u ukupnom iznosu od 42.000 EUR (a ne 40.000 EUR).

8. Zaključak

Dividende se izglasavaju neposredno nakon usvajanja godišnjih financijskih izvještaja ili poslije toga, a koliko će puta dionice biti izglasane ovisi o statutarim odredbama dioničkog društva, njegovim poslovnim rezultatima, te tržišnim okolnostima, primjerice, kretanju tržišne cijene dionica i sl. Isplata dividende osim u novcu može se isplatiti i u obliku dividendnih dionica (pri čemu se povećava temeljni kapital dioničkog društva, a smanjuje zadržana dobit), te isplatom dividende u naravi, odnosno stvarima.

Literatura:

- Hladika, M., Matovina, M., Perčević, H.: Računovodstvo financijskih instrumenata, HZRFD, Zagreb, 2017.
- Meigs, R.F., Meigs, W.B.: Računovodstvo: Temelj poslovnog odlučivanja
- Taillard, M.: Corporate Finance, John Wiley&Sons, Inc., Hoboken, N. Jersey, 2022
- Weygandt, J.J., Kimmel, P.D.: Financial Accounting with International Financial reporting Standards, John Wiley&Sons, Inc., Croydon, 2022. str.12-27
- Zakon o porezu na dobit, (Narodne novine, br. 177/04, 90/05, 57/06,146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 21/19, 32/20, 138/20, 114/22, 114/23),
- Zakon o porezu na dohodak, (Narodne novine, br. 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22, 114/23)
- Zakon o računovodstvu, (Narodne novine, br. 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, 114/22, 82/23),
- Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114722, 18/23)